

Pasaka apie skalūnines dujas

Rimantas Braziulis,
Lietuvos žaliųjų judėjimo pirmininkas

Daugelis vyresnių žmonių labai gerai prisimena, kaip žmonės nuo ryto iki vakaro keikė sovietų valdžią ir kaip bloga buvo gyventi komunistų valdomoj Lietuvoj. Blogai buvo dėl to, kad nebuvo laisvės, dešros ir batų. Laimingi buvo tie, kuriems pasisekė pabėgti ar kažkaip kitaip pakliūti į Ameriką, nes ten doleriais snigo ir dešromis lijo... Kai iškovojom laisvę, prisivalgėm dešrų ir prisipirkom batų – vėl tapom nelaimingi. Tokie nelaimingi, kad nors skradžiai žemę prasmek. Bėgam tūkstančiais iš nepriklausomos Lietuvos, kad demokratiškai išrinkta valdžia net nebeįsivaizduoja kaip tą bėgimą sustabdyti. O kai tautai negali pasiūlyti geresnio dvasinio ir materialinio gyvenimo, tada belieka žmones maitinti pažadais ir pasakomis apie geradarius užsienio investuotojus, privatizacijos stebuklą ir stebuklingas laisvasias ekonomines zonas, naftos terminalus ir per juos atsivežamą pigią naftą, beveik nemokamą elektrą, gaminamą „lietuviškose“ atominėse elektrinėse, apie po žeme slūgšančius milžiniškus anhidrito klodus, kuriuos iškas ir išsiveš užsieniečiai, ir, pagaliau... apie skalūnines dujas.

Lietuvos valstybei – jokios apčiuopiamos naudos

Pastabesnis pilietis jau yra girdėjęs, kad po žeme Lietuvoje galime turėti dujų, kurias išgavę galėtume įgyvendinti savo senas svajones: taptume turtintai, galėtume šildytis iki valiai (sausio mėnesį atsidarę langus), o svarbiausia – būtume nepriklausomi nuo brangių rusiškų dujų. Mes tikime tuo, kuo norime tikėti, bet gyvenimas jau daug kartų parodė, kad tokie lūkesčiai dar nei karto nepasitvirtino. Mes neturime daug gamtinių išteklių, tačiau šiek tiek turime naftos, durpių, žvyro, smėlio, dolomito, anhidrito. Deja, valstybė ir visuomenė iš lietuviškų gamtinių išteklių eksploatacijos iki šiol beveik neturėjo arba turėjo niekingai mažai naudos. Visas pelnas atitenka privačioms (neretai užsienio) kompanijoms. Per 20 nepriklausomybės metų privatininkai už naudingą iškaseną susikrovė milžiniškus pelnus, kurie siekia dešimtis milijardų litų. Taip yra todėl, kad Lietuvos politikai įteisino nuostatą, kad valstybė nedalyvauja žemės gelmių turtų eksploatacijos procese. Pagal Konstituciją žemės gelmių turtai priklauso išskirtinai valstybei, t.y. mums visiems, bet jų naudojimą valstybė atiduoda beveik už ačiū privačioms kompanijoms. Tai yra tipiška ekonomiškai neišsivysčiusių trečiųjų šalių politika. Pavyzdžiui, Norvegija ir Nigerija turi daug naftos. Norvegijoje naftą išgauna, perdirba ir parduoda valstybinės kompanijos, todėl Norvegija turi 30 % biudžeto perviršį, be to, kasmet atideda po 2 -3 milijardus eurų ateities reikmėms, kai baigsis naftos ir dujų ištekliai. Tuo metu Nigerijoje naftą eksploatuoja stambios tarptautinės kompanijos, kurios pasiima ir pelną. Nigerija – atsilikusi, žmonės badauja, šalį valdo užsienio kompanijų remiama chunta, kuri žiauriai susidoroja su savo nepatenkintais piliečiais.

Iki šiol Lietuva nesugebėjo iš savo žemės gelmių turtų gauti apčiuopiamos naudos, todėl sunku patikėti, kad galėtų gauti naudos iš brangiai kainuojančios skalūninių dujų išteklių eksploatacijos.

Prancūzai uždraudė skalūninių dujų paieškas

Skalūnines dujas pramoniniu būdu išgaunamos tik JAV ir Kanadoje. Masinė skalūninių dujų gavyba prasidėjo tik šiame tūkstantmetyje. Manoma, kad daug šių dujų yra Lenkijoje – jau išgręžti ir bandomieji gręžiniai. Darbartinė Lenkijos vadovybė dideles viltis sieja su skalūninių dujų gavyba, tokiu būdu siekdama energetinės nepriklausomybės nuo Rusijos. Lenkų politikų nuomone, Prancūzijos parlamentas uždraudė skalūninių dujų gavybos technologiją ne dėl ekologinių priežasčių, o vykdydamas Gazpromo ir atominės energetikos lobistų užsakymus. Sutikit, kad tokie kaltinimai yra

daug kartų girdėti ir nėra originalūs, todėl palikime politines paranojas nuošalėje ir išsamiau susipažinkime su skalūninėmis dujomis bei jų išgavimo technologija. Be jokios abejonės, absoliuti dauguma Lietuvos žmonių net nenutuokia, kas yra tos skalūninės dujos ir kaip jos išgaunamos.

Skalūninės dujos slūgso 2 – 3 kilometrų gylyje po žeme vadinamosiose skalūninėse uolienose. Tai dujinio ar skysto pavidalo degių dujų burbuliukai, spaudžiami kelių šimtų atmosferų slėgio ir uždaryti skalūnų uolienoje. Siekiant jas išgauti, reikia išgręžti kelių kilometrų gylio gręžinius (pradžioje gręžiama statmenai, po to – horizontaliai). Gręžiama per geriamojo ir mineralizuoto vandens sluoksnius, kurie slūgso 50 - 700 metrų gylyje. Vėliau į gręžinį leidžiami didelio diametro metaliniai vamzdžiai, sandarinama betonu. Galiausiai į gręžinį 600 atmosferų slėgiu pompuojamas su 600-ais chemikalų sumaišytas vanduo, kuris suplėšo uolienas ir išlaisvina skalūnines dujas. Tai vadinama hidraulinio laužymo technologija, kurią sukūrė JAV, ir kol kas nėra kitų technologijų skalūninėms dujoms išgauti.

Prancūzai hidraulinio laužymo technologiją uždraudė dėl to, kad chemikalais užterštas vanduo gali patekti į geriamąjį vandenį, o išlaisvintos skalūninės dujos ne visos būtų surenkamos ir patektų į atmosferą. Amerikoje jau yra išgręžta šimtai tūkstačių gręžinių ir prancūzų nuogastavimai pasitvirtino: kai kuriose vietovėse geriamasis vanduo, upės ir kiti paviršiniai vandens telkiniai buvo užteršti sveikatai ir aplinkai pavojingais chemikalais. Tai įrodyta laboratoriniais tyrimais. Tarša pakenkė gyvūnams ir žmonėms. Kai kurios teritorijos tapo tiesiog negyvenamomis. Tarp 600 gręžiniuose naudojamų chemikalų yra įvairiausias ligas sukeliančių medžiagų (tarp jų astmą, vėžį ir pan.). Turint omenyje, kad masinė skalūninių dujų gavyba JAV pradėta tik prieš keletą metų, tikrosios neigiamos pasekmės gamtai ir žmonių sveikatai išaiškės dar ateityje. Tačiau jau dabar hidraulinio laužymo technologija, kai į žemės gelmes 600 atmosferų slėgiu pompuojama dešimtys tūkstančių tonų chemikalais užteršto vandens, galime vadinti nežmoniška. Šalia gręžinių telkšo cheminio vandens baseinai, nes pusė pompuojamo vandens sugrįžta į paviršių, ir niekas nežino, ką su juo daryti. Pasaulis to dar neregėjo, ir tai panašu į pasaulio pabaigą. Taip galime elgtis tik tuo atveju, jei tikrai nebetikime žmonijos perspektyvomis šioje Žemėje ir artimiausiu metu ruošiamės išsikelti į kitą planetą.

Skalūninės dujos laimės neatneš

Gal Amerika ir gali paaukoti dalį savo retai apgyvendintų teritorijų, bet Lietuvoje tokių dykynių nėra. Manoma, kad skalūninės dujos daugiausia slūgso prie sienos su Kaliningradu (Šilutės – Jurbarko ruože). Kažin kaip atrodys cheminių kokteilių ežerai prie Nemuno? Daug metų Lietuvos žmonės buvo gąsdinami cheminių atliekų duobe prie Panevėžio ir Kazokiškių sąvartynų. Skalūninių dujų gavyba gali tokių duobių padovanoti dešimtis ir šimtus, o jų akivaizdoje Kazokiškių sąvartynas atrodys kaip kurortas. Nors Lietuvos geologai prisiekinėja, kad „garbės žodis“ geriamasis vanduo nebus užterštas, bet Amerikos pavyzdys rodo visai ką kita.

Vyriausybės atstovai net neslepia, kad skalūninių dujų telkinius eksploatuotų užsieniečiai, nes Lietuva tam neturi nei technologijų, nei techninių priemonių. Taip, nėra jokių garantijų, kad eksploatuojant skalūnines dujas sumažėtų dujų ir šildymo kainos, nes jų eksploatacija yra labai brangi. Taip pat pripažįstama, kad neišsvengtume baisios cheminės taršos. Tad kyla klausimas, kam mums reikalingi tokie brangūs ir pavojingi eksperimentai? Mums jie nereikalingi – jie reikalingi kažkokioms užsienio kompanijoms, siekiančioms iš to padaryti biznį

Lietuva yra nuostabus kraštas. Tai yra rojus žemėje. Kad tą pajaustum, reikia pabūti pragare: Sibire prie speigračio arba Afrikos saulės išdegintoj dykumoje. O kad tikrai būtume laimingesni, valdžiai reikia mažiau vogti, o žmonėms daug ir kantriai dirbti bei nebūti tokiems godiems, nes visų pasaulio turtų neįsigysime. Norint būti laimingu, to visai ir nereikia. Be to, materialistas niekada nebus laimingas.

P. S. Ir vos nepamiršau, norint būti tikrai laimingu – širdyje dar reikia turėti Dievą ir jausti nuoširdžią meilę savo artimui bei Tėvynei.